

Piese dacice inedite,
descoperite fortuit în dava
de la Barboși (jud. Galați)

Pièces daciques inédites
découvertes fortuitement dans
la dava de Barboși (dép. de Galați)

Valeriu Sîrbu

Cuvinte-cheie: centru dacic, piese și vase ceramice dacice, sec. I a. Chr. - I p. Chr.

Rezumat: Se prezintă doar piese, predominant vase ceramice, geto-dacice din perioada preromană (sec. I a. Chr. - I p. Chr.), recuperate din dava de la Barboși. Rațiunea prezentării lor rezultă atât din tematica specifică acestui colocviu, cât și din faptul că din epoca preromană a sitului s-au publicat foarte puține piese, astfel că artefactele de acum aduc un plus de informații. Este indubitatibil faptul că siturile, dacice și romane, de pe promontoriul „Tirighina” și din jurul său au o importanță deosebită pentru cunoașterea evoluției istorice, din sec. II a. Chr. - IV p. Chr., din zona Dunării de Jos. Cele mai numeroase tipuri de vase ceramice din acest lot, modelate cu mâna sau cu roata, sunt borcanele, ceștile-opăi, cupele cu picior înalt („fructierele”), cănile și vasele de provizii, urmate de kantharoi, străchini, castroane, kratere, boluri, strecurători. Prin poziția sa dominantă și prezența unor elemente de fortificare, prin numeroasele complexe de locuire și ateliere, prin variantele importuri elenistice și romane, așezarea de la Barboși poate fi considerată un important centru dacic (*dava*).

Mots-clé: centre dacique, pièces et vases céramiques daciques, premier siècle av. J.-C. - premier siècle apr. J.-C.

Résumé: Nous y présentons seulement des pièces, surtout des vases céramiques, géto-daciques de la période préromaine (premier siècle av. J.-C. - premier siècle apr. J.-C.), récupérées dans la dava de Barboși. La raison pour laquelle nous avons choisi ces pièces est issue autant de la thématique spécifique de ce colloque, que du petit nombre de pièces, plans, profils et complexes d'époque préromaine publiés, de sorte que tout lot nouveau d'artefacts apporte plus d'informations. Il est hors de doute que les sites, daciques et romains, sur le promontoire de «Tirighina» et à son voisinage, ont une importance toute particulière pour connaître l'évolution historique au Bas Danube du IIe siècle av. J.-C au IVe siècle apr. J.-C. Dans ce lot, les types les plus nombreux de vases faits main ou tournés sont les bocaux, les tasses-lampes, les coupes sur pied, les cruches et les vases de provisions, suivis par les kantharoi, les écuelles, les bols, les cratères, les petits bols, les passoires. Nous pouvons affirmer que par sa position dominante, la présence des éléments de fortification, le grand nombre de complexes d'habitation et ateliers, les importations hellénistiques et romaines variées, l'établissement de Barboși peut être considéré une «dava».

Voi prezenta, cu acest prilej, doar *piesele geto-dacice* din perioada preromană, recuperate din dava de la Barboși (fig. 1/1)¹. Acestea au fost adunate/recuperate de dl Cristian Aldea cu prilejul unor repetate deplasări, în jurul anului 2000, în zona sitului și au fost achiziționate ori donate de acesta Muzeului Brăilei „Carol I” în anii 2003-2004.

Je ne vais y présenter que les pièces géto-daciques de la période préromaine récupérées dans la *dava* de Barboși (fig. 1/1)¹. Monsieur Cristian Aldea a ramassé/récupéré ces pièces lors de ses multiples déplacements, autour de l'an 2000, dans la zone du site et les a vendues ou données au Musée de Brăila «Carol I», en 2003-2004.

¹ Piese din epoca romană a sitului, variate și interesante ca tipuri și semnificație, vor fi prezentate cu altă ocazie.

¹ Nous présenterons à une autre occasion les pièces datant de l'époque romaine du site, qui sont variées et intéressantes comme types et signification.

Ne putem baza pe o serie de informații utile privind locul și condițiile de descoperire a pieselor, deoarece dl Cristian Aldea era atunci student al Facultății de Istorie din Galați, efectuase practică arheologică, deci era inițiat în acest domeniu. De altfel, în cadrul acestor deplasări, a desenat profilele unor zone în care a găsit artefactele, și-a notat unele date, astfel că avem un minimum de informații despre ele. Oricum însă, singura informație certă este că piesele provin din zona davei de pe promontoriul „Tirighina”.

Imediat după 1990, aşa cum se cunoaște, zona a fost puternic afectată – atât de căutătorii de comori, cât și de o serie de construcții ilegale care au fost ridicate pe suprafața sitului. Cu acest prilej s-au făcut excavări serioase, stratigrafia a fost bulversată, iar o serie de artefacte au fost scoase la suprafață².

Rațiunea de a prezenta aceste piese rezultă atât din tematica specifică acestui colcoviu³, cât și din situația că din epoca preromană a acestui sit s-au publicat foarte puține planuri, profile, complexe și piese, astfel că orice lot nou de artefacte de aici aduce un plus de informații; e suficient să amintim că de aici s-au publicat, până acum, doar șapte fibule (Sanie 2011, 118, pl. XXXVIII/1-7), iar în noul lot se află alte cinci!

Vu que, à l'époque, Mr. Cristian Aldea suivait les cours de la Faculté d'Histoire de Galați, et avait effectué le stage pratique, étant donc initié au domaine archéologique, nous pouvons nous reposer sur une série d'informations utiles concernant le lieu et les circonstances de la découverte des pièces. D'ailleurs, lors de ces déplacements, il a dessiné les profils de certaines zones de découverte, a noté certaines données, ainsi que nous avons un minimum d'informations sur ces pièces. De toute façon, la seule information certaine est leur provenance de la zone de la *dava* sur le promontoire de «Tirighina».

On sait bien que, peu de temps après 1990, les chercheurs de trésors aussi bien que les constructions illégales élevées sur la superficie du site, ont fortement endommagé la zone. On a massivement excavé, on a bouleversé la stratigraphie tout en sortant à la surface un grand nombre de pièces².

La raison pour laquelle nous avons choisi ces pièces est issue autant de la thématique spécifique de ce colloque³, que du petit nombre de pièces, plans, profils et complexes d'époque préromaine publiés, de sorte que tout lot nouveau d'artefacts apporte plus d'informations; il suffit de rappeler que l'on a publié jusqu'à présent seulement sept fibules (Sanie 2011, 118, pl. XXXVIII/1-7), tandis que dans le nouveau lot, il y en a cinq!

² Desigur, cele mai numeroase piese rămase pe loc au fost fragmentele de vase ceramice, întrucât acestea nu prezintau interes pentru ceilalți „căutători de comori”.

³ „Descoperiri vechi și abordări noi în arheologia epocii fierului din spațiul tiso-nistrean / Old discoveries and new approaches to the Archaeology of the Iron Age in the Tisa-Dniester area”.

² Certes le plus grand nombre de pièces, restées sur place, sont des fragments de vases céramiques, car ils n'intéressaient pas les «chercheurs de trésors».

³ «Descoperiri vechi și abordări noi în arheologia epocii fierului din spațiul tiso-nistrean / Old Discoveries and New Approaches to the Archaeology of the Iron Age in the Tisa-Dniester Area».

1

2

Fig. 1. Dava de la Barboși: 1 - localizarea sitului (imagine, Google Earth); 2 - promontoriul „Tirighina”.

Fig. 1. La dava de Barboși: 1 - localisation du site (image, Google Earth); 2 - le promontoire «Tirighina».

Este indubabil faptul că siturile de pe promontoriul „Tirighina” (fig. 1/2) și din jurul său au o importanță deosebită pentru cunoașterea evoluției istorice din zona Dunării de Jos, din sec. II a. Chr. - IV p. Chr. Promontoriul „Tirighina” întrunește o serie de condiții favorabile, datorită cărora el a jucat un rol important în regiune: a) este un loc dominant și ușor de apărat, b) se află lângă Dunăre și în apropierea văii Siretului, deci la intersecția unor importante căi de comunicație și comerciale cu rol major încă din Preistorie, c) se putea controla circulația pe Dunăre și Siret, d) posibilitatea supravegherii și blocării accesului popoarelor nomade dinspre zonele nord-pontice (Sîrbu, Croitoru 2014, 312-340).

Il est hors de doute que les sites sur le promontoire de «Tirighina» (fig. 1/2) et à son voisinage, ont une importance toute particulière pour connaître l'évolution historique au Bas Danube du IIe siècle av. J-C au IVe siècle apr. J-C. Le promontoire «Tirighina» a joué un rôle important dans la région, de par ses conditions naturelles favorables: a) place dominante facile à défendre, b) se trouve dans le voisinage du Danube et de la vallée du Siret, donc au croisement des voies de communication et commerciales ayant joué un rôle majeur dès la Préhistoire, c) le contrôle de la circulation sur le Danube et le Siret, d) la possibilité de surveiller et bloquer l'accès des populations migratoires des zones nord-pontiques (Sîrbu, Croitoru 2014, 312-340).

Vestigiile impresionante de pe „Tirighina” au avut un destin contradictoriu. Pe de o parte, ele au atras atenția învățăților și călătorilor români și străini încă din sec. XVII-XVIII (Miron Costin, Nicolae Costin, Dimitrie Cantemir etc.) și s-au constituit în argumente materiale pentru evidențierea originii latine a românilor. Pe de altă parte însă, zidurile de piatră au reprezentat adevărata cariere pentru locuitorii din zonă, iar bogăția inventarului – o atracție pentru căutătorii de comori (Sîrbu, Croitoru 2007, 13-25).

Recuperarea, cercetarea și valorificarea vestigilor de aici au o istorie de aproape două secole⁴.

Deoarece nu avem informații privind contextele arheologice ale pieselor, ne vom limita la a le prezenta, ilustra și comenta sumar. În plus, pe de o parte, piesele la care ne referim sunt forme tipice pentru olăria geto-dacilor, omniprezente în toate așezările acestora, iar pe de altă parte, nu avem contextele lor de descoperire și asocierile cu alte categorii de piese, astfel că nu e nevoie de menționarea unor analogii și nici de ample comentarii.

⁴ Cercetarea sitului a început cu Gheorghe Săulescu, de la care ne-a rămas și singura monografie a sitului, publicată în 1837 (vezi reeditarea din 1991, editori S. Sanie și V. Cristian), a continuat cu Vasile Pârvan (1913), Gheorghe Ștefan (1935-1936), Nicolae Gostar (1959-1964), Silviu Sanie și Ion T. Dragomir (1967-1985), Silviu Sanie, Victor Cojocaru (1989, 1994). Alte săpături în zona din jurul sitului de la Barboșî, între care menționăm doar pe cele din cartierul Dunărea (Tentea, Cleștiu 2006, 39-88, cu bibliografia anterioară) au mai fost efectuate de Mihalache Brudiu, Paul Damian, Liviu Petculescu, Ovidiu Tentea, Sorin Cleștiu, Mihaela Liușnea (Săulescu 1837; Pârvan 1926; Ștefan 1935-1936, 341-349; Venelin 1939, 113-114, 141; Gostar 1962, 505-511; 1969; Brudiu 1981, 59-72; Sanie 1983; Tentea, Cleștiu 2006, 39-88). După 2010, au reînceput ample săpături arheologice în zonă (Gabriel Jugănaru, Adrian Adamescu, Costel Ilie, Valentin Parnic, Florin Topoleanu), care, sperăm, să aducă valoroase contribuții la elucidarea multor aspecte ale evoluției istorice a zonei.

Les vestiges impressionnantes de «Tirighina» ont eu un destin contradictoire. D'une part, ils ont attiré l'attention des érudits et voyageurs roumains et étrangers, dès les XVIIe-XVIIIe siècles (Miron Costin, Nicolae Costin, Dimitrie Cantemir etc.) et sont devenus des arguments matériels pour soutenir l'origine latine des Roumains. Néanmoins, de l'autre part, les murailles de pierre ont représenté de véritables carrières pour les habitants de la zone, et la richesse de l'inventaire, une attraction pour les chercheurs de trésors (Sîrbu, Croitoru 2007, 13-25).

Récupérer, rechercher et valoriser les vestiges d'ici, tout cela dure depuis presque deux siècles⁴.

Vu que nous ne disposons pas d'informations sur les contextes archéologiques des pièces, nous allons seulement les présenter, illustrer et commenter brièvement. D'une part, les pièces que nous présentons sont des formes typiques pour la poterie des Géto-Daces, omniprésentes dans tous leurs établissements et, de l'autre part, nous ne disposons pas de leurs contextes de découverte et des associations avec d'autres catégories de pièces, aussi ne faut-il pas mentionner de nombreuses analogies et d'amples commentaires non plus.

⁴ Ce fut Gheorghe Săulescu qui a commencé la recherche du site et nous en a laissé une monographie, la seule, d'ailleurs, publiée en 1837 (une réédition en 1991, faite par S. Sanie et V. Cristian). Les fouilles ont continué avec Vasile Pârvan (1913), Gheorghe Ștefan (1935-1936), Nicolae Gostar (1959-1964), Silviu Sanie et Ion T. Dragomir (1967-1985), Silviu Sanie, Victor Cojocaru (1989, 1994). D'autres fouilles dans la zone autour du site de Barboșî, dont nous mentionnons seulement celles du quartier Dunărea (Tentea, Cleștiu 2006, 39-88, avec la bibliographie antérieure) sont dues à Mihalache Brudiu, Paul Damian, Liviu Petculescu, Ovidiu Tentea, Sorin Cleștiu, Mihaela Liușnea. Après 2010, ont été effectuées d'amples excavations (Gabriel Jugănaru, Adrian Adamescu, Costel Ilie, Valentin Parnic, Florin Topoleanu) qui vont apporter, espérons-nous, des contributions importantes pour déchiffrer maints aspects de l'évolution historique de cette zone.

Cele mai numeroase tipuri de vase modelate cu mâna sau cu roata din acest lot sunt borcanele, ceștile-opaiț, cupele cu picior („fructierele”), cănilor și vasele de provizii, urmate de kantharoi, străchini, castroane, kratere, boluri, strecurători.

Borcanele sunt reprezentate de multiple fragmente – un exemplar chiar s-a întregit⁵ –, modelate cu mâna, arse aproape în totalitate oxidant, de formă cvasicilindrică ori ușor bitronconică, cu mijlocul rotunjit. Au fost ornamentate cu brâuri alveolate, orizontale sau oblice, uneori cu motive în formă de „J”, câteodată aveau crestături oblice pe buză; erau prevăzute cu butoni cilindrici pentru manevrare (fig. 2; 3/1, 4, 6).

Sunt borcane tipice, ca forme și decor, sec. I a. Chr. - I p. Chr., descoperite atât aici la Barboși, cât și în siturile acestei perioade din aria de locuire a geto-dacilor.

Este de menționat și partea superioară a unui vas modelat din argilă cu cioburi, cu ardere și cu decor caracteristice **borcanelor sarmatice** (fig. 3/2), tip de piesă care a mai fost descoperit aici și prin săpături sistematice (Sanie 1988, 87, nr. 74, 79, pl. X/2, dar inclus la vase dacice).

Sunt câteva fragmente de la **vase** modelate cu mâna din argilă comună, de formă bitronconică, prevăzute cu ornamente plastice și proeminente pentru manevrare (fig. 3/3, 5).

⁵ Domnul Cristian Aldea și-a aranjat chiar un „atelier de restaurare” în propriul apartament, astfel că unele piese au fost întregite chiar de dânsul.

Fig. 2. Dava de la Barboși. Borcan.
Fig. 2. La dava de Barboși. Bocal.

Dans ce lot, les types les plus nombreux de vases faits main ou tournés sont les bocaux, les tasses-lampes, les coupes sur pied, les cruches et les vases de provisions, suivis par les kantharoi, les écuelles, les bols, les cratères, les petits bols, les passoires.

Les **bocaux** sont représentés de nombreux fragments, un exemplaire ayant même été complété⁵, faits main, cuits presque totalement en atmosphère oxydante, de forme presque cylindrique ou légèrement bi-tronconique, le milieu arrondi. On les avait ornés de bandes alvéolées, horizontales

⁵ M. Cristian Aldea a «organisé» même un «atelier de restauration» dans son appartement, de sorte qu'il a reconstitué lui-même certaines pièces.

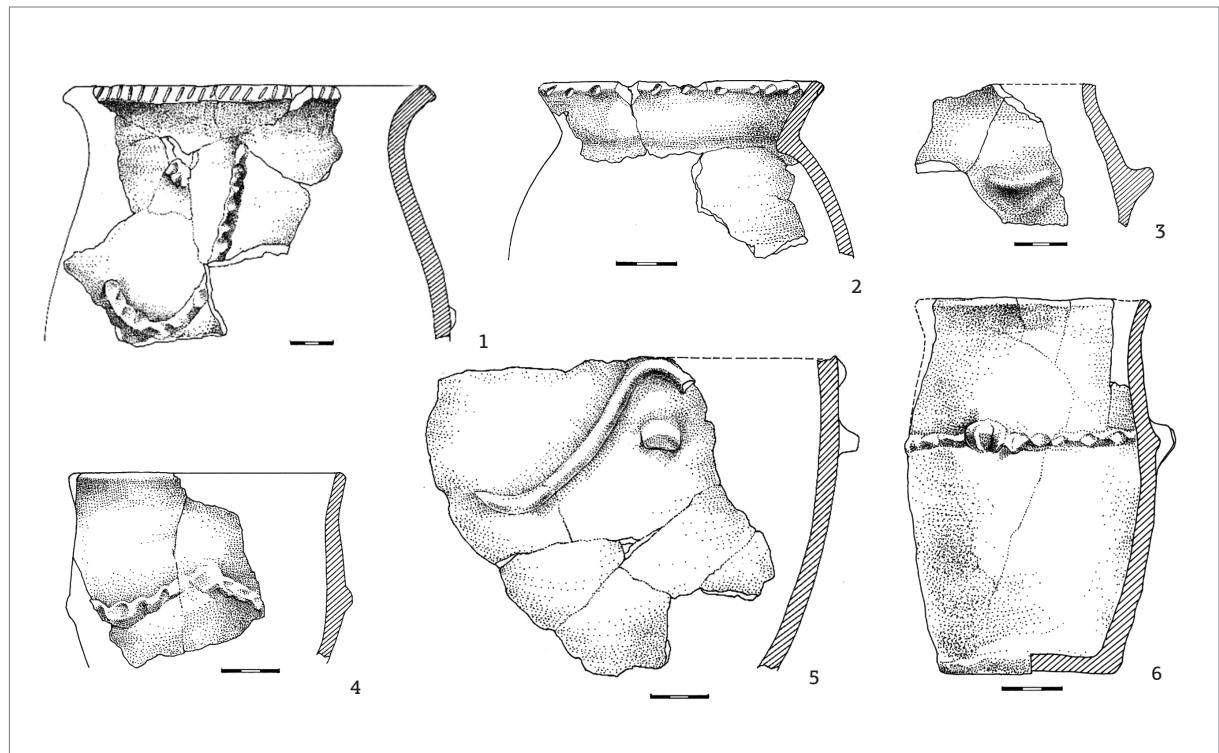

Fig. 3. Dava de la Barboșî. Borcane dacice (1, 4, 6) și sarmatic (2), vase bitronconice (3, 5).

Fig. 3. La dava de Barboșî. Bocaux daciques (1, 4, 6) et sarmatique (2), vases bi-tronconiques (3, 5).

Ceștile-opaiț sunt reprezentate prin piese tipice ca forme și decor, ornamentate cu brâuri crestate ori alveole la bază, pe care le ilustrăm prin două exemplare (fig. 4/1, 2a-b).

De la **căni** sunt mai multe fragmente, modelate cu mâna sau cu roata (fig. 5/1, 2, 4a-b), marea majoritate arse în mediu inoxidant, de culoare cenușie, de la pieze

ou oblique, parfois avec des motifs en forme de la lettre «J», d'autrefois ayant des entailles obliques sur la lèvre; prévus de boutons cylindriques pour la manipulation (fig. 2; 3/1, 4, 6).

Comme forme et décor, ces bocaux sont typiques pour les Ier s av. J.-C. - Ier s. apr. J.-C. et on les a découverts autant ici, à Barboșî, que dans les sites de cette période dans l'aire d'habitation des Géto-Daces.

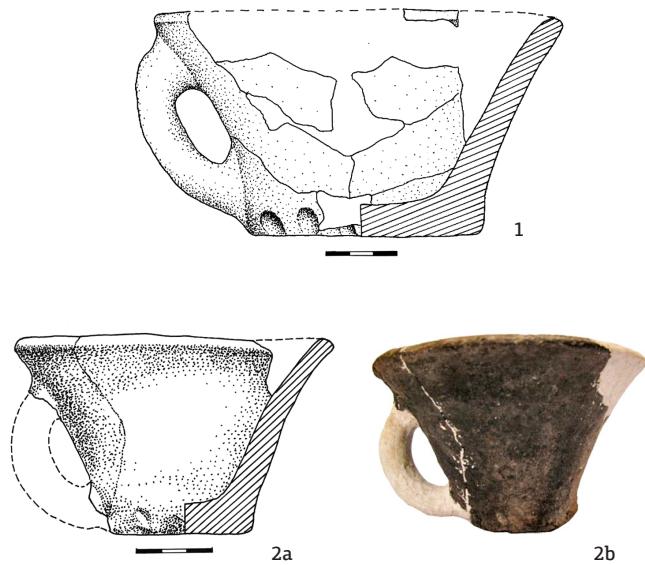

Fig. 4. Dava de la Barboși. Cești-opaițe.

Fig. 4. La dava de Barboși. Tasses-lampes.

În miniatură până la unele foarte mari (de la 6 cm la 38 cm!), decorate prin lustruire cu motive diverse. Între acestea este și un exemplar întregit, înalt de 38 cm, din argilă fină, ornamentat pe partea superioară prin lustruire în „registre” (fig. 5/4a-b).

Categoria **strecurătorilor** o ilustrăm printr-un exemplar întregit, modelat cu roata din argilă fină, arsă inoxidant, cenușie, cu partea inferioară semiglobulară și cea superioară troconică (fig. 5/5a-b).

Il est à mentionner également la partie haute d'un vase modelé en argile avec des tessons, dont la forme, la cuisson et le décor sont spécifiques aux **boaux sarmatiques** (fig. 3/2), un type de pièce découvert également lors des fouilles systématiques (Sanie 1988, 87, no. 74, 79, pl. X/2, mais inclus aux vases daciques).

Il y a quelques fragments de **vases** modelés à la main en argile commune, de forme bi-tronconique, prévus d'ornements plastiques et des proéminences pour la manipulation (fig. 3/3, 5).

Les **tasses-lampes** sont représentées de pièces typiques en forme et décor, ornemantés de bandes entaillées ou des alvéoles à la base, que nous illustrons par deux exemplaires (fig. 4/1, 2a-b).

Il y a plusieurs fragments de **brocs**, faits mains ou tournés (fig. 5/1, 2, 4a-b), la plupart cuit en milieu réducteur, de couleur gris cendré, depuis des pièces en miniature à d'autres très grandes (de 6 à 38 cm!), décorées par polissage avec des motifs divers. Il y en a, parmi ceux-ci, un exemplaire reconstitué, 38cm de haut, en argile fine, orné en haut par polissage en «registres» (fig. 5/4a-b).

Nous allons illustrer la catégorie des **passoires** par un exemplaire reconstitué, tourné en argile fine, grise, ayant la partie basse semi globulaire et la haute, tronconique (fig. 5/5a-b).

La partie haute de la bouche d'un récipient tourné en argile fine provient, probablement, d'une **jarre** (fig. 5/3).

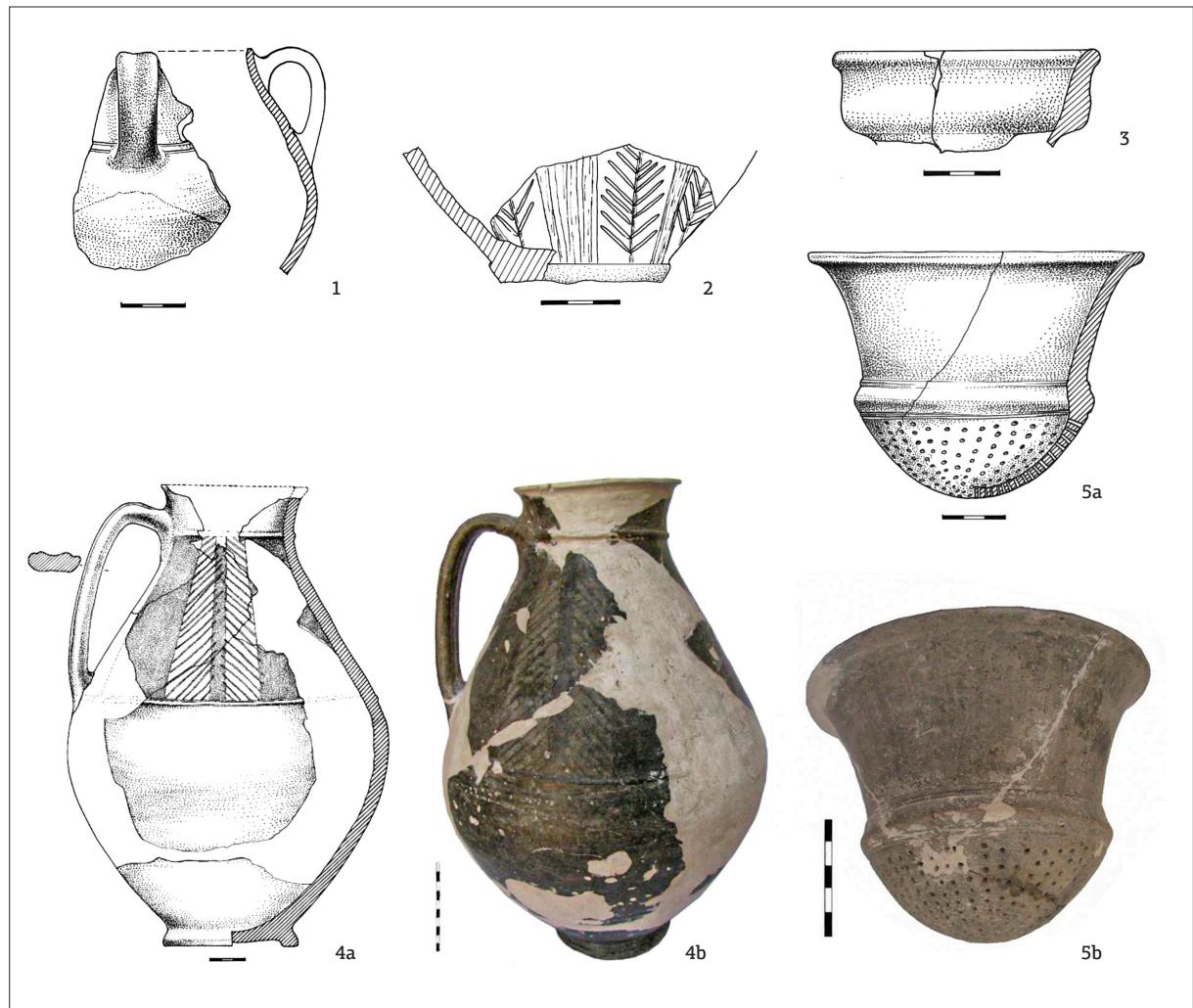

Fig. 5. Dava de la Barboşî. Vase de băut (1-4) și strecurătoare (5).
Fig. 5. La dava de Barboşî. Vases pour boire (1-4) et passoire (5).

Partea superioară din gura unui recipient modelat cu roata din argilă fină provine, probabil, de la un **urcior** (fig. 5/3).

Vasele de provizii sunt reprezentate atât prin exemplare modelate cu mâna, arse oxidant, de culoare castanie, sau arse inoxidant, de culoare cenușie, decorate prin lustruire, cât și altele de tip *pithos*, modelate cu roata, arse oxidant, cărămizii-roșietice, cu buza lată, în trepte (fig. 7/1).

Cupele cu picior înalt („fructierele”) sunt cele mai bine reprezentate – atât prin exemplare modelate cu mâna, din pastă semifină, arse în mediu inoxidant sau oxidant, de culoare neagră, cenușie sau castanie, cât și prin cele executate cu roata, din argilă fină, aproape toate arse inoxidant, cenușii, decorate prin lustruire cu motive diverse pe partea interioară a cupei (benzi de linii orizontale sau verticale, linii în val etc.) (fig. 6/1-5). Este de evidențiat un picior de fructieră modelat cu mâna din argilă semifină, arsă inoxidant, cu angobă neagră, lucioasă, cu decupături/„ferestre” ce sugerează coloane, cu linii incizate, orizontale la bază și în spirală pe „coloane” (fig. 6/6).

Străchinile sunt din argilă fină, prelucrate cu roata, arse inoxidant, cenușii, unul din exemplare fiind decorat prin incizie cu două benzi de linii orizontale, între care este plasată o linie în val (fig. 7/4).

Bolurile, modelate cu roata din argilă fină, arse inoxidant, cenușii, au corpul fie semiglobular, cu gura invazată și buza lată, aplatizată (fig. 7/3), fie au corpul mai tronconic, cu umăr, gura ușor evazată și buza rotunjită (fig. 7/2).

Les **vases de provisions** sont représentés autant par des exemplaires faits main, cuits en atmosphère oxydante, de couleur marron, ou cuits en atmosphère réductrice, de couleur gris cendré, décorés par polissage, que par d'autres du type *pithos*, tournés, cuits en atmosphère oxydante, de couleur brique-rougeâtre, la lèvre large, en marches (fig. 7/1).

Les **coupes sur pied haut («les vases à fruits»)** sont le mieux représentés, aussi bien par des exemplaires modelés à la main en pâte demi fine, cuits en milieu réducteur ou oxydant, de couleur noire, grise ou marron ou bien tournés, en argile fine, presque toutes cuites en milieu réducteur, grises, décorées par polissage de motifs variés dans la partie intérieure de la coupe (bandes de lignes horizontales ou verticales, lignes en vague etc.) (fig. 6/1-5). Il est à mentionner un pied de vase modelé à la main en argile demi fine, cuit en atmosphère réductrice, engobe noire, luisante, avec des coupages/fenêtres qui suggèrent des colonnes, avec des lignes incisées, horizontales à la base et en spirale sur les «colonnes» (fig. 6/6).

Les **écuelles** sont en argile fine, tournées, cuites en atmosphère réductrice, grises, l'un des exemplaires étant décoré par incision avec deux bandes de lignes horizontales, entre lesquelles se trouve une ligne en vague (fig. 7/4).

Modelés en argile fine et cuits en une atmosphère réductrice, de couleur grise, les **bols** ont le corps, soit semi-globulaire, la bouche envasée et la lèvre large, aplatie (fig. 7/3), soit plus tronconique, avec épaule, la bouche légèrement évasée et la lèvre arrondie (fig. 7/2).

Les **soupières** sont représentées par plusieurs types de vases: a) exemplaires en argile demi-fine, modelés à la

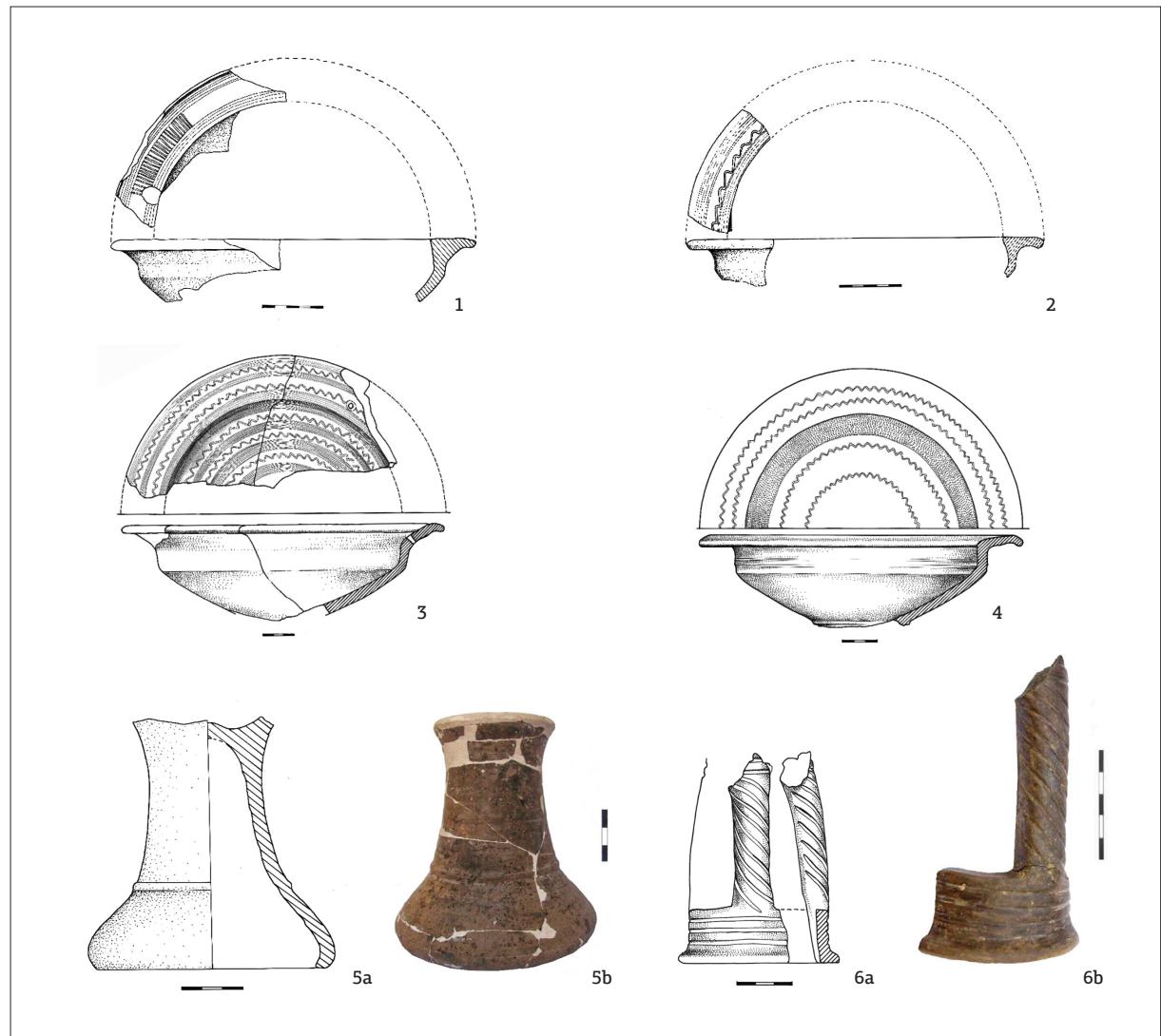

Fig. 6. Dava de la Barboşî. Cupe cu picior înalt / „fructiere” (1-6).
Fig. 6. La dava de Barboşî. Coupes sur pied haut / «vases à fruits» (1-6).

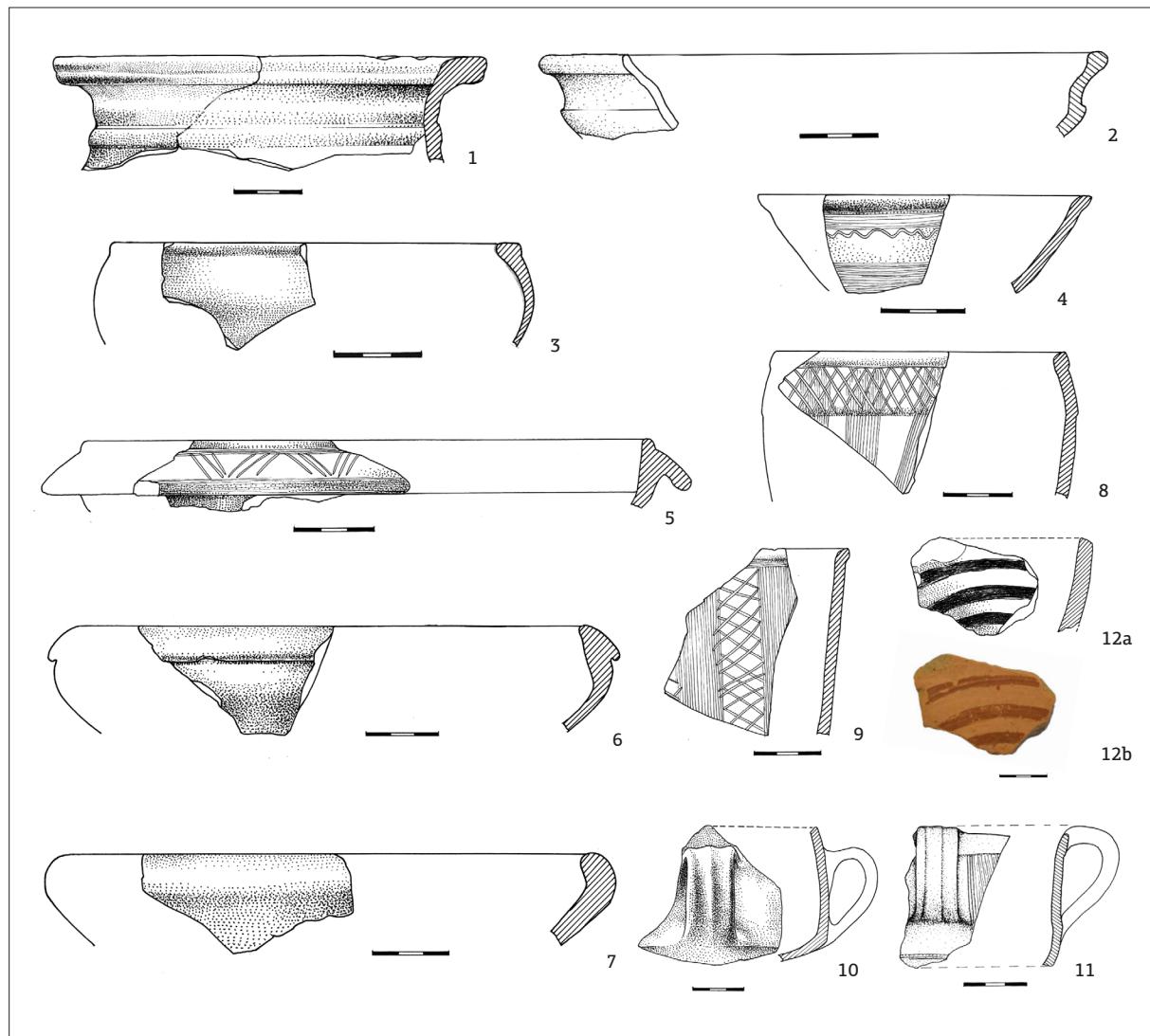

Fig. 7. Dava de la Barboși. Boluri (2, 3), străchină (4), vas de provizii (1), castroane (5-7), vas pictat (12), kantharoi (8-11).
 Fig. 7. La dava de Barboși. Bols (2, 3), écuelle (4), vase de provisions (1), soupières (5-7), vase peint (12), kantharoi (8-11).

Castroanele sunt reprezentate de mai multe categorii de vase: a) exemplare din argilă semifină, modelate cu mâna, corpul tronconic, puternic evazat, și gura invazată, cu buza rotunjită (fig. 7/7), b) piese lucrate cu roata din argilă fină, arse inoxidant, cenușii, ce au corpul tronconic-rotunjit, cu „guler”, decorate prin lustruire sau incizie pe partea exterioară a gurii cu benzi de linii orizontale ce încadrează benzi de linii oblice în „V” (fig. 7/5, 6).

Kantharoi sunt din argilă fină, confectionați cu roata, aproape toți arși inoxidant, de culoare cenușie, corpul aproape cilindric, prevăzuți cu două toarte; au fost decorați prin lustruire cu variate motive sau combinații decorative: benzi de linii verticale, rețea de linii oblice, „registre” de linii verticale și de linii oblice (fig. 7/8-11).

Este și un fragment de la un **vas dacic pictat**, al cărui tip este dificil de identificat cu precizie (bol? kantharos?), făcut din argilă fină, ars oxidant, de culoare galben-cărămizie, ornamentat cu linii roșietice late, orizontale (fig. 7/10a-b).

Desigur, cum era și normal, aceste tipuri de vase au numeroase analogii între piesele deja publicate de la Barboșî (Sanie 1988, 66-101, pl. I-XXVII), aşa cum sunt borcanele (Sanie 1988, 76-77, pl. VIII/1-3, 5, 6; IX/1-3, 5, 6; X/1, 3, 5), ceștile-opaiț (Sanie 1988, pl. VIII/4; XXIII/3; XXIV/1; XXVI/8; XXVII/2), cările (Sanie 1988, pl. IX/4; XIV/3; XXI/3), vasele de provizii (Sanie 1988, pl. X/5; XXII/9), cupele cu picior înalt/fructierele (Sanie 1988, pl. XI//2, 6, 8; XII/1-5; XIV/4, 5, 8; XV/1-3, 5; XVIII/3, 4), strecuătorile (Sanie 1988, pl. XIII/8; XIX/6;

main, le corps tronconique, bien évasé, la bouche envasée, la lèvre arrondie (fig. 7/7), b) pièces tournées en argile fine, cuites en atmosphère réductrice, grises, au corps tronconique arrondi, avec «col», décorées par polissage ou incision dans la partie extérieure de la bouche avec des bandes de lignes horizontales qui encadrent des bandes de lignes obliques, en «V» (fig. 7/5, 6).

Les **kantharoi** sont en argile fine, tournés, presque tous cuits en atmosphère réductrice, de couleur grise, le corps presque cylindrique, prévus de deux anses: la décoration est faite par polissage avec des motifs et combinaisons variés: bandes de lignes verticales, réseau de lignes obliques, «registres» de lignes verticales et de lignes obliques (fig. 7/8-11).

Il y a également un fragment d'un **vase dacique peint**, dont nous avons du mal à identifier avec précision le type (bol?, kantharos?), modelé en argile fine, cuit en atmosphère oxydante, couleur jaune-brique, ornementé de lignes rougeâtres larges, horizontales (fig. 7/10a-b).

Il est certes, normal que ces pièces aient de nombreuses analogies parmi les pièces de Barboșî déjà publiées (Sanie 1988, 66-101, pl. I-XXVII), tels les bocaux (Sanie 1988, 76-77, pl. VIII/1-3, 5, 6; pl. IX/1-3, 5, 6; X/1, 3, 5), les tasses-lampes (Sanie 1988, pl. VIII/4; XXIII/3; XXIV/1; XXVI/8; XXVII/2), les brocs (Sanie 1988, pl. IX/4; XIV/3; XXI/3), les vases de provisions (Sanie 1988, pl. X/5; XXII/9), les coupes sur pied haut/vases à fruits (Sanie 1988, pl. XI/2, 6, 8; XII/1-5; XIV/4, 5, 8; XVI/1-3, 5; XVIII/3, 4), les passoires (Sanie 1988, pl. XIII/8; XIX/6; XXV/4; XXVII/7), les kantharoi (Sanie 1988, pl. XI/10; XVII/7; XIX/9), les écuelles et les soupières (Sanie 1988, pl. XVI/10; XXI/1, 4, 5), les bols (Sanie 1988, pl. XVI/6, 8; XIX/11).

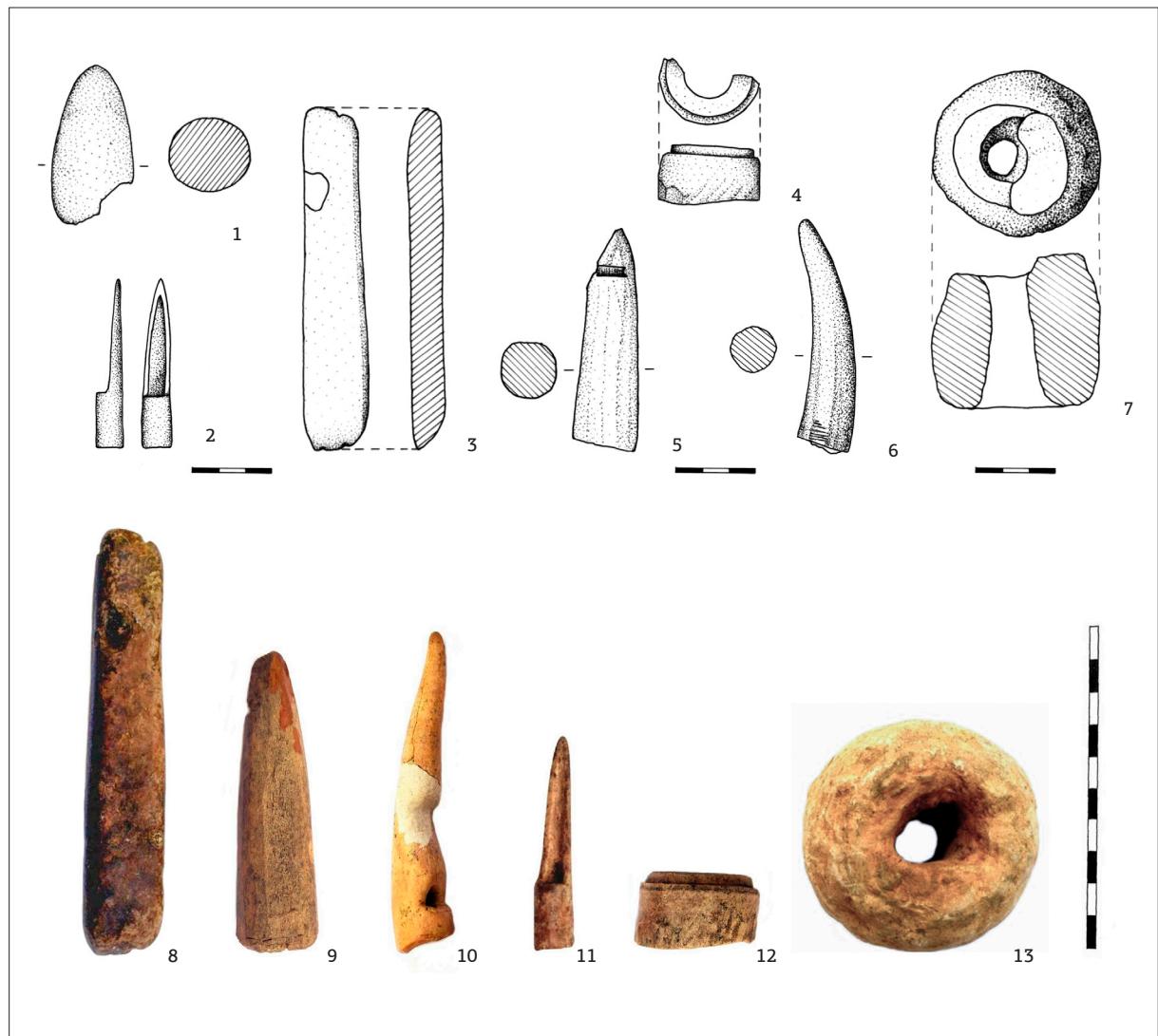

Fig. 8. Dava de la Barboși. Pieze din corn (4-6, 8-10, 12), os (2, 11), ceramică (7, 13), piatră (1, 3).

Fig. 8. La dava de Barboși. Pièces de corne (4-6, 8-10, 12), os (2, 11), céramique (7, 13), pierre (1, 3).

XXV/4; XXVII/7), kantharoi (Sanie 1988, pl. XI/10; XVII/7; XIX/9), străchinile și castroanele (Sanie 1988, pl. XVI/10; XXI/1, 4, 5), bolurile (Sanie 1988, pl. XVI/6, 8; XIX/11).

Instrumente, unelte, dispozitive, piese în curs de prelucrare (fig. 8/1-13). Au fost recuperate și câteva unelte din piatră (cute), os (împungător, tub), corn (împletitor? piese în curs de prelucrare) și ceramică (fusaiolă) (Sanie 1988, 95, pl. XXIV/3, 4; XXV/2, 5; Sanie 2007, 297-305).

Mărgelele (fig. 9/1, 2) sunt, aproape toate, din sticla, de diverse forme (tubulare, bitronconice, rotunde) și culori diferite, dar predomină cele albastre (Sanie, Sanie 1992, 88, 93, pl. XI/1-3; XIV/2-6).

Fibulele pe care le prezentăm acum⁶, chiar dacă nu cunoaștem contextul lor de descoperire, sunt importante pentru cronologia generală a sitului. Întrucât sunt tipuri de piese binecunoscute și bine ilustrate, nu le vom mai descrie, limitându-ne la a oferi doar câteva repere esențiale.

Există două fibule „soldătești” din fier (fig. 10/4, 5), datează la sfârșitul sec. I - începutul sec. II p. Chr. de Aurel Rustoiu (tipul 9) (Rustoiu 1997, 42, fig. 191-193) ori de Sorin Cociș în perioada împăraților Domițian – Hadrian (tipul 3, varianta a) (Cociș 2004, 39-40, pl. I/4, 5).

⁶ Fibulele de epoca romană a sitului, aşa cum am spus deja, vor fi prezentate cu alt prilej.

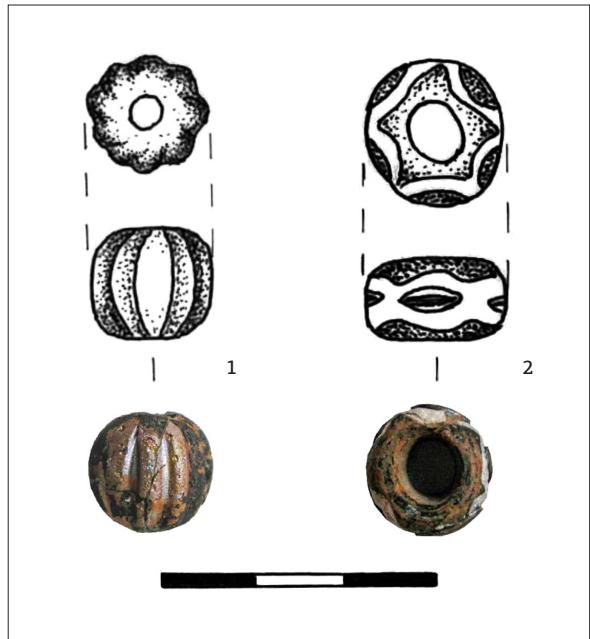

Fig. 9. Dava de la Barboși. Mărgele din sticla.
Fig. 9. La dava de Barboși. Perles de verre.

Instruments, outils, dispositifs, pièces en cours de fabrication (fig. 8/1-13). On y a récupéré aussi quelques outils en pierre (grès), os (poussoir, tube), corne (tresseur ? pièces en cours de fabrication) et céramique (fusaïole) (Sanie 1988, 95, pl. XXIV/3, 4; XXV/2, 5; Sanie 2007, 297-305).

Les **perles** (fig. 9/1, 2) sont presque toutes en verre, de diverses formes (tubulaires, bi-tronconiques, rondes) et couleurs (le bleu est dominant) (Sanie, Sanie 1992, 88, 93, pl. XI/1-3; XIV/2-6).

Alte două fibule (fig. 10/1a-b, 2) din bronz sunt puternic profilate, de tip roman provincial, dateate de Aurel Rustoiu în sec. I p. Chr. (tipul 19, varianta c) (Rustoiu 1997, 52-53, fig. 58-59/1-5) și de Sorin Cociș în a doua jumătate a sec. I p. Chr. (tipul 8, probabil, varianta 8a-1c) (Cociș 2004, 45-49, pl. VI).

A cincea piesă (fig. 10/3a-b) este o fibulă puternic profilată, „de tip răsărîtean” sau „de tip carpic”, după Gheorghe Bichir (Bichir 1973, 100-101, pl. CLXVI-CLXVII, CLXXII), datată de Aurel Rustoiu în a doua jumătate a sec. I – prima jumătate a sec. II p. Chr. (tipul 19, varianta c) (Rustoiu 1997, 53-54, fig. 60-63) și de Sorin Cociș – în a doua jumătate a sec. I p. Chr. (tipul 8) (Cociș 2004, 45-49, pl. VI).

Așadar, noile fibule pot fi încadrare între a doua jumătate a sec. I a. Chr. - prima jumătate a sec. II p. Chr. și ele au apărținut, cel mai probabil, epocii geto-dacice a așezării, fără a fi exclusă și posibilitatea ca vreuna din piese să provină din perioada romană a sitului.

Deocamdată, de aici au fost publicate numai șase fibule⁷ din perioada geto-dacică a așezării, cea mai veche piesă fiind o fibulă de tip „linguriță”, databilă în sec. I a. Chr. (Sanie, Sanie 1991, 45-48; Sanie 2011, 115-117, pl. XXXVIII/1-7).

⁷ O posibilă fibulă mai veche (de tip Glasinac? celtică timpurie?) (Sanie 2011, 115, pl. XXXVIII/11a-b) nu aparține epocii geto-dacice și nu poate fi asociată cu alte vestigii din sec. VI-IV a. Chr.

Les **fibules** que nous sommes en train de présenter⁶ sont importantes pour la chronologie générale du site même si nous ne connaissons pas le contexte de leur découverte. Ce sont des types de pièces bien connues et bien illustrées, aussi allons-nous en offrir seulement quelques repères essentiels, sans en faire une description.

Il y a deux fibules «militaires» en fer (fig. 10/4, 5), que Aurel Rustoiu date à la fin du Ier siècle - début du IIe siècle apr. J.-C. (type 9) (Rustoiu 1997, 42, fig. 191-193) et Sorin Cociș, dans la période des empereurs Domitien - Hadrien (type 3, variante a) (Cociș 2004, 39-40, pl. I/4-5).

Deux autres fibules (fig. 10/1a-b, 2) en bronze sont fortement profilées, du type romain provincial, que Aurel Rustoiu date au premier siècle apr. J.-C. (type 19, variante c) (Rustoiu 1997, 52-53, fig. 58-59/1-5) et Sorin Cociș, dans la seconde moitié du premier siècle apr. J.-C. (type 8, probablement la variante 8a-1c) (Cociș 2004, 45-49, pl. VI).

La cinquième pièce (fig. 10/3a-b) est une fibule fortement profilée, «du type oriental» ou «du type carpique», selon Gheorghe Bichir (Bichir 1973, 100-101, pl. CLXVI-CLXVII; CLXXII), que Aurel Rustoiu date dans la seconde moitié du premier siècle - première moitié du IIe siècle apr. J.-C. (type 19, variante c) (Rustoiu 1997, 53-54, fig. 60-63) et Sorin Cociș, dans la seconde moitié du premier siècle apr. J.-C. (type 8) (Cociș 2004, 45-49, pl. VI).

Par conséquent, les nouvelles fibules peuvent s'encadrer entre la seconde moitié du premier siècle et la première moitié du IIe siècle apr. J.-C., ayant appartenu, le plus probablement, à

⁶ Tout comme nous l'avons déjà dit, nous allons présenter à une autre occasion les fibules d'époque romaine du site

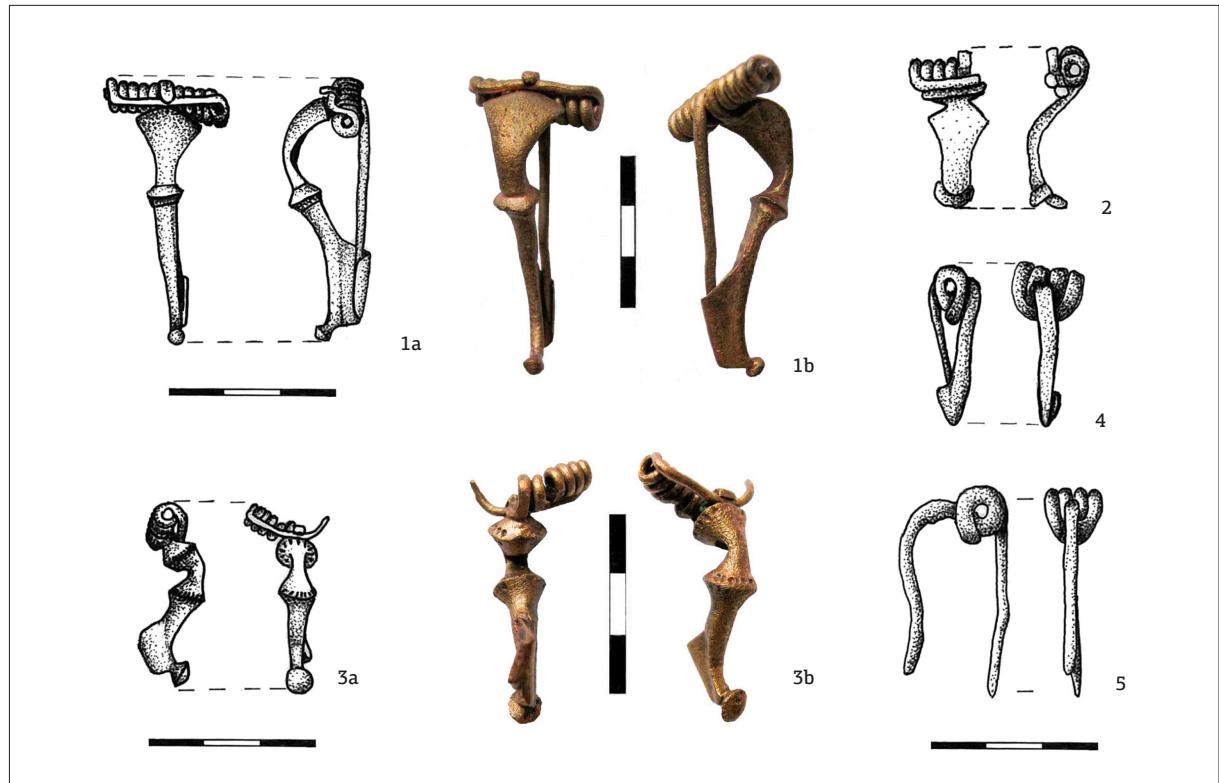

Fig. 10. Dava de la Barboșî. Fibule din bronz (1-3) și fier (4, 5).
Fig. 10. La dava de Barboșî. Fibules de bronze (1-3) et fer (4, 5).

În lipsa contextelor de descoperire, cronologia pieselor poate fi făcută doar în linii generale. Tipurile de vase ceramice prezentate pot fi încadrate în sec. I a. Chr. - I p. Chr., această datare fiind susținută de ansamblul descoperirilor din toată aria de locuire a geto-dacilor (Crișan 1969; Crișan 1978; Berciu 1981; Preda 1986; Sîrbu 1996; Ursachi 1995; Sîrbu et al. 1996; Andrițoiu, Rustoiu 1997; Florea 1988; Dupoi, Sîrbu 2001; Vulpe,

l'époque géto-dace de l'établissement, sans exclure pour autant que quelque pièce ait provenu de la période romaine du site.

On a publié, jusqu'à présent, seulement six fibules⁷, datant de la période géto-dace de l'établissement, la plus ancienne

⁷ Une possible fibule plus ancienne (du type Glasinac? celtique ancienne?) (Sanie 2011, 115, pl. XXXVIII/11a-b) n'appartient pas à l'époque géto-dacique et ne saurait être associée avec d'autres vestiges des VIe - IVe siècles av. J-C.

Teodor 2003; Sîrbu, Matei, Dupoi 2005; Sîrbu et al. 2007; Trohani 2005; Trohani 2006; Macrea, Glodariu 1981, 146-165; Căpitanu 1986-1987, 103-213).

Această încadrare cronologică este susținută, în parte, și de datarea fibulelor, încadrabile între a doua jumătate a sec. I a. Chr. - prima jumătate a sec. II p. Chr.

Câteva observații despre sit

Chiar dacă cercetările arheologice sistematice în acest sit au peste un veac, persistă încă numeroase incertitudini despre multe caracteristici esențiale ale lui, de la tipurile de structuri de apărare până la cronologia lor, de la stratigrafie la tipurile de complexe etc.

Situația are cauze obiective, dar și subiective. Numeroasele refaceri ale structurilor din piatră, îndeosebi în epoca română, au necesitat nivelări și dislocări, iar lucrările moderne ori folosirea zidurilor drept cariere au distrus iremediabil straturile arheologice, complexele de locuire și gospodărești, ca și inventarul acestora.

Apoi, modul de cercetare a fost impropriu, deoarece doar în mică măsură s-au făcut cercetări în suprafață, care ar fi putut să ne ofere o imagine generală a sitului, să evidențieze topografia monumentelor și complexelor. Publicarea rezultatelor săpăturilor arheologice a fost, de asemenea, nesatisfăcătoare, deoarece doar în mod excepțional au fost ilustrate cu

étant une fibule du type «petite cuiller», datable au premier siècle av. J.-C. (Sanie, Sanie 1991, 45-48; Sanie 2001, 115-117, pl. XXXVIII/1-7).

Faute de contextes de découvertes, la chronologie des pièces ne saurait être que générale. Les types de vases céramiques présentés s'encadrent au premier siècle av. J.-C. - premier siècle apr. J.-C., datation soutenue par l'ensemble des découvertes de toute l'aire d'habitation des Géto-Daces (Crișan 1969; Crișan 1978; Berciu 1981; Preda 1986; Sîrbu 1996; Ursachi 1995; Sîrbu et al. 1996; Andrițoiu, Rustoiu 1997; Florea 1988; Dupoi, Sîrbu 2001; Vulpe, Teodor 2003; Sîrbu, Matei, Dupoi 2005; Sîrbu et al. 2007; Trohani 2005; Trohani 2006; Macrea, Glodariu 1981, 146-165; Căpitanu 1986-1987, 103-213).

Cet encadrement chronologique s'appuie également sur la datation des fibules, entre la seconde moitié du premier siècle av. J.-C. et la première moitié du IIe siècle apr. J.-C.

Quelques remarques sur le site

Même si les fouilles systématiques ont commencé il y a plus d'un siècle, il existe encore des incertitudes concernant plusieurs de ses caractéristiques essentielles, depuis les types des structures de défense jusqu'à la chronologie, depuis la stratigraphie jusqu'aux types des complexes etc.

La situation est ainsi pour des causes objectives aussi bien que subjectives. Les structures de pierre ont subi maintes reconstructions, surtout à l'époque romaine, ce qui a imposé des nivellements et dislocations; encore plus, les travaux modernes ou l'utilisation des murailles en guise de

planuri ori profile ale săpăturilor, inventarul nu este redat pe compexe, iar între etapele de cercetare au fost intervale mari de timp. Locuirea dacică a suferit ample distrugeri încă din epoca romană, din cauza numeroaselor refaceri ale fortificațiilor ori a construirii complexelor de locuire și gospodărești, a atelierelor (Sanie 1988, 53-65, fig. B-G; Sanie 1989, 91-96; Sanie 2002, 153-164); în plus, unele zone cu locuire dacică au rămas necercetate, deoarece deasupra lor se aflau vestigii romane, care au fost păstrate *in situ* în cursul cercetărilor arheologice.

Din toate aceste motive se pot face doar aprecieri de ordin general privind epoca dacică a sitului. Este evident că promontoriul „Tirighina” are o poziție privilegiată: se înalță cu circa 44 m deasupra luncii Siretului, laturile de est și de sud sunt foarte abrupte, iar cea de vest este mai domoală, astfel că doar latura de nord, mai ușor accesibilă, deoarece făcea legătura cu câmpia înaltă, impunea fortificarea (fig. 1/2).

S-a menționat că fortificația dacică era constituită dintr-un sănț și un val prevăzut cu palisadă (sau doar palisadă? – n.n.), dar detaliile acestora nu sunt prea clar publicate și ilustrate (Sanie 1987, 109-110; Sanie 2011, 55-57, pl. II), astfel că planează numeroase incertitudini asupra caracteristicilor lor.

Locuirea geto-dacică, uneori cu o grosime de peste 3 m, a fost încadrată între sfârșitul sec. II a. Chr. - ultimele decenii ale sec. I p. Chr., pentru care principalele repere cronologice au fost fibulele și importurile greco-romane (Sanie 2011, 128-157). Nu s-au publicat planuri ori detalii constructive

«carrières» ont irrémédiablement endommagé les couches archéologiques, les complexes d'habitation et ménagères, ainsi que leur inventaire.

La manière utilisée dans les fouilles a été inappropriée car on a fait peu de fouilles de surface qui auraient pu nous offrir une image générale du site, mettre en évidence la topographie des monuments et des complexes. La publication des résultats des excavations n'a pas été trop satisfaisante car l'illustration par des plans et des profils des fouilles était bien rare, l'inventaire n'est pas présenté par complexes et il y a des périodes trop grandes entre les étapes de recherche. L'habitation dacique a subi nombre de destructions amples dès l'époque romaine à cause des nombreuses reconstructions des fortifications ou l'édition des complexes d'habitation; en plus, certaines zones d'habitation dacique sont restées inexplorées, car en dessus d'elles se trouvaient des vestiges romains, conservés *in situ* au cours des recherches archéologiques.

C'est pour toutes ces raisons que les appréciations sur l'époque dacique du site ne sauraient être que d'ordre général. Le promontoire «Tirighina» a une position privilégiée; il se dresse à 44 m au-dessus de la vallée du Siret, les pentes de l'est et du sud sont très abruptes, celle de l'ouest est plus douce, ainsi que seule la pente de nord, plus facilement accessible car se reliait avec la plaine haute, imposait la fortification (fig. 1/2).

On a mentionné que la fortification dacique consistait en un fossé et un vallum prévu de palissade (ou seulement palissade? – n.n.), mais les détails de ceux-ci ne sont pas trop clairement publiés et illustrés (Sanie 1987, 109-110; Sanie 2011, 55-57, pl. II), aussi existe-t-il trop d'incertitudes concernant leurs caractéristiques.

despre locuințe, unele acoperite cu țigle grecești, astfel că informațiile despre acestea sunt foarte sumare. S-a afirmat existența unui sanctuar de tipul aliniamentelor de coloane, dar argumentele aduse și planul publicat (Sanie 1988, 62, fig. G; Sanie 2011, 67-70, pl. VIII) nu documentează o asemenea construcție (gropile nu sunt în șiruri paralele, au dimensiuni variate, sunt prea apropiate, umplutura este diversă etc.).

Inventarul recuperat este variat și bogat în ceea ce privește recipientele ceramice geto-dacice (Sanie 2011, 72-89, pl. I-XXV), dar celelalte categorii de piese recuperate (unelte, arme, podoabe) sunt destul de puține (Sanie, Sanie 1991, 45-55, pl. I/8-10, 12; Sanie, Sanie 2011, 89, 111-115, pl. XXVI/2, 5; XXVIII-XXIX).

Importurile greco-romane constau din amfore de Cos/Pseudocos, recipiente ceramice glazurate, *sigillate* pontice, opaiete efesiene și romane timpurii, recipiente din sticla – toate databile de la sfârșitul sec. II a. Chr. până la sfârșitul sec. I - începutul sec. II p. Chr. (Sanie, Sanie 1992, 71-96, pl. I-XIV; Sanie, Sanie 2011, 128-157, pl. XLI-LIV).

Prin poziția sa geografică favorabilă – la un vad de trecere a Dunării și pe malul Siretului, o importantă arteră de circulație de-a lungul timpului –, cât și prin varietatea importurilor descoperite aici, se poate presupune că așezarea de aici a fost un „pivot”/*emporium* în difuzarea produselor greco-romane în lumea geto-dacilor.

L'habitation géo-dace, épaisse parfois de plus de 3m, a été encadrée entre la fin du IIe s. av. J.-C. - dernières décennies du premier siècle apr. J.-C., quand les fibules et les importations gréco-romaines ont constitué les principaux repères chronologiques (Sanie 2011, 128-157). On n'a pas publié des plans ou détails constructifs des habitations, les unes couvertes de tuiles grecques, par conséquent les informations en sont sommaires. On a affirmé l'existence d'un sanctuaire du type alignements de colonnes, mais les arguments présentés et le plan publié (Sanie 1988, 62, fig. G; Sanie 2011, 67-70, pl. VIII) ne se constituent pas en documentation pour une telle construction (les fosses ne sont pas en rangées parallèles, ont des dimensions variées, sont trop rapprochées, le remplissage est divers etc.).

L'inventaire récupéré est varié et riche pour ce qui est des récipients céramiques géto-daces (Sanie 2011, 72-89, pl. I-XXV), mais les autres catégories de pièces récupérées (outils, armes, objets de parure) sont peu nombreuses (Sanie, Sanie 1991, 45-55, pl. I/8-10, 12; Sanie, Sanie 2011, 89, 111-115, pl. XXVI/2, 5; XXVIII-XXIX).

Les importations gréco-romaines consistent en amphores du type Cos/Pseudocos, récipients céramiques vitrifiés, *sigillate* pontiques, lampes d'Ephèse et romaines anciennes, récipients de verre, tous datables depuis la fin du IIe s. av. J.-C. jusqu'à la fin du premier - commencement du IIIe s. apr. J.-C. (Sanie, Sanie 1992, 71-96, pl. I-XIV; Sanie, Sanie 2011, 128-157, pl. XLI- LIV).

La position géographique favorable – à un gué pour traverser le Danube, et au bord du Siret, une voie de communication importante le long du temps – ainsi que la variété des importations découvertes ici, tout cela nous

Nici momentul abandonării fortificației nu este clar, menționându-se doar că ea „nu mai funcționa în ultima perioadă a existenței cetății (sic)⁸” (Sanie 1987, 110; Sanie 2011, 57).

Considerăm că este greu de acceptat utilizarea fortificației la mijlocul - în a doua jumătate a sec. I p. Chr., mai ales că la începutul acestui veac au fost abandonate alte fortificații dacice, aflate mult mai departe de Dunăre, aşa cum sunt Poiana, Răcătău și Brad (Ursachi 2011, 166-169).

Există serioase rezerve privind existența unui centru dacic fortificat pe promontoriul „Tirighina” până spre sfârșitul sec. I p. Chr., din cauza politicii romane de a impune un „spațiu de siguranță” în stânga Dunării, obținut și prin strămutarea locuitorilor din această zonă. Aducem în discuție aici cele două momente importante, cunoscute din sursele scrise, anume expedițiile lui Aelius Catus, din anii 6-9 p. Chr., și a lui Tiberius Plautius Aelianus (CIL XIV 3608 = Dessau 986), între anii 57-67 ai primului veac al erei creștine, când au fost strămutați 100 000 de „transdanubieni” (Pippidi 1967, 287-328; Croitoru 2002, 57-68).

Nu sunt bine cunoscute nici limitele și datarea aşezării nefortificate geto-dacice de la baza „Tirighinei”, zonă unde, cu prilejul lucrărilor agricole, edilitare ori a cercetărilor arheologice, s-au descoperit materiale geto-dacice. Chiar dacă există discuții asupra sensului exact al termenului de „dava” (Rusu 1967, *sub voce*; EAIRV 1996, 27-28; Florea 2011, 169-175), putem

faire supposer que cet établissement avait été un «pivot» / *emporium* pour la diffusion des produits gréco-romains dans le monde des Géto-Daces.

Le moment de l'abandon de la fortification n'est pas clair, car la seule mention est qu'elle «ne fonctionnait plus dans la dernière période de la citadelle (sic)»⁸ (Sanie 1987, 110; Sanie 2011, 57).

Nous avons du mal à accepter l'hypothèse de l'utilisation de la fortification au milieu- seconde moitié du premier siècle apr. J.-C., surtout que, au commencement de ce siècle, d'autres fortifications daciques avaient été abandonnées, qui se trouvaient beaucoup plus loin du Danube, telles Poiana, Răcătău et Brad (Ursachi 2011, 166-169).

L'existence d'un centre fortifié dace sur le promontoire «Tirighina» jusqu'à la fin du premier siècle apr. J.-C. est sérieusement mise en doute en raison de la politique romaine d'imposer un «espace de sécurité» à gauche du Danube, obtenu également par le déplacement des habitants de la zone. Il est temps d'apporter dans la discussion les deux moments importants, mentionnés dans les sources écrites, plus précisément les expéditions d'Aelius Catus, en les années 6-9 apr. J.-C. et de Tiberius Plautius Aelianus (CIL XIV 3608=Dessau 986) en les années 56-67 du premier siècle de l'ère chrétienne, lorsqu'on a fait déplacer 100000 «Transdanubiens» (Pippidi 1967, 287-328; Croitoru 2002, 57-68).

Les limites et la datation de l'établissement non-fortifié géto-dace à la base de Tirighina ne sont bien connues non plus, une zone où l'on a mis au jour des matériels géto-

⁸Cum putea să mai fie „cetate”, dacă fortificația nu mai funcționa?!

⁸ Comment pouvait-elle être «citadelle» si la fortification ne fonctionnait plus?!

acceptă că prin această noțiune pot fi desemnate centrele geto-dacice importante, situate la nord de Munții Balcani, cele mai numeroase fiind menționate în *Geografia* lui Ptolemeu.

Astfel, putem conchide că, prin poziția sa dominantă, prezența unor elemente de fortificare, numeroasele complexe de locuire și ateliere, variațile importuri elenistice și romane, așezarea de la Barboși poate fi considerată o „dava”.

daciennes lors des travaux agricoles, édilitaires ou des fouilles archéologiques. Même s'il existe encore des débats sur le sens exact du terme de «dava» (EAIRV 1996, 27-28; Florea 2011, 169-175), nous pouvons accepter l'idée que par cette notion on peut désigner les centres géto-daces importants situés au nord des Balkans, les plus nombreux étant mentionnés dans la *Géographia* de Ptolémée.

Pour conclure, nous pouvons affirmer que par sa position dominante, la présence des éléments de fortification, le grand nombre de complexes d'habitation et ateliers, les importations hellénistiques et romaines variées, l'établissement de Barboși peut être considéré une «dava».

Bibliografie / Bibliographie

Andrițoiu, Rustoiu 1997: A. Andrițoiu, A. Rustoiu, Sighișoara-Wietenberg. Descoperirile preistorice și așezarea dacică (București 1997).

Berciu 1981: D. Berciu, Buridava dacică, 1 (București 1981).

Bichir 1973: Gh. Bichir, Cultura carpică (București 1973).

Brudiu 1981: M. Brudiu, Un castellum roman descoperit la Galați și semnificațiile lui. *Danubius X*, 1981, 59-72.

Căpitanu 1986-1987: V. Căpitanu, Ceramica geto-dacică descoperită în dava de la Răcătău, comuna Horgești, jud. Bacău. *Carpica*, 18-19, 1986-1987, 103-213.

Cociș 2004: S. Cociș, Fibulele din Dacia romană /The Brooches from Roman Dacia (Cluj-Napoca 2004).

Crișan 1969: I.H. Crișan, Ceramica daco-getică. Cu specială privire la Transilvania (București 1969).

Crișan 1978: I.H. Crișan, Ziridava (Arad 1978).

Croitoru 2002: C. Croitoru, Contribuții la cunoașterea relațiilor politice dintre Imperiul Roman și geto-daci (expediția lui Tiberius Plautius Silvanus Aelianus). *Argesia XI*, 2002, 57-68.

Dupoi, Sîrbu 2001: V. Dupoi, V. Sîrbu, Incinta dacică fortificată de la Pietroasele - Gruiu Dării, jud. Buzău (I) (Buzău 2001).

EAIRV 1996: Enciclopedia Arheologiei și Istoriei Vechi a României (coord. șt: C. Preda) (București 1996).

Florea 1998: G. Florea, Ceramica pictată. Artă, meșteșug și societate în Dacia preromană (sec. I a. Chr. - I p. Chr.) (Cluj-Napoca 1998).

Florea 2011: G. Florea, Dava et Oppidum. Débuts de la genèse urbaine en Europe au deuxième âge du Fer (Cluj-Napoca 2011).

Gostar 1962: N. Gostar, Săpăturile și sondajele de la Șendreni-Bărboși. Materiale și Cercetări Arheologice VIII, 1962, 505-511.

- Gostar 1969:** N. Gostar, Cetăți dacice din Moldova (București 1969).
- Macrea, Glodariu 1976:** M. Macrea, I. Glodariu, Așezarea dacică de la Arpașu de Sus (București 1976).
- Pârvan 1926:** V. Pârvan, Getica. O protoistorie a Daciei (București 1926).
- Pippidi 1967:** D.M. Pippidi, Contribuții la istoria veche a României, ed. a II-a (București 1967).
- Preda 1986:** C. Preda, Geto-dacii din bazinul inferior al Oltului. Dava de la Sprîcenata (București 1986).
- Rustoiu 1997:** A. Rustoiu, Fibulele din Dacia preromană (sec. II î.e.n. – I e.n.) (București 1997).
- Rusu 1967:** I.I. Rusu, Limba traco-dacilor (București 1967).
- Sanie 1981:** S. Sanie, Civilizația romană la est de Carpați și romanitatea pe teritoriul Moldovei (sec. II î.e.n. – III e.n.) (Iași 1981).
- Sanie 1987:** S. Sanie, Cetățuia geto-dacică de la Bărboș. I. (Introducere. 1. Schiță geografică; 2. Istoricul cercetărilor). Arheologia Moldovei XI, 1983, 103-111.
- Sanie 1988:** S. Sanie, Cetățuia geto-dacică de la Bărboș. II. (b. Locuințe; c. Gropi; d. Sanctuarul; e. Locuirea geto-dacică în afara cetății). Arheologia Moldovei XII, 1988, 53-103.
- Sanie 1989:** S. Sanie, O ștanță monetară descoperită în cetățuia geto-dacică de la Bărboș-Galați. SCIVA 40/1, 1989, 91-96.
- Sanie, Sanie 1991:** S. Sanie, Ș. Sanie, Cetățuia geto-dacică de la Bărboș. III. (Materiale arheologice recoltate. B. Pieze de metal. b. Arme; c. Podoabe; C. Tezaure și monede izolate; D. Importuri elenistice și romane). Arheologia Moldovei XIV, 1991, 43-53.
- Sanie 1992:** S. Sanie, Cetățuia geto-dacică de la Bărboș. IV. (D. Importuri elenistice și romane. a. amfore – a₁. amfore anepigrafe, a₂. amfore cu inscripții; b. Ceramică de lux; c. Opaiete; d. Mărgele și vase de sticlă; e. Obiecte de metal). Arheologia Moldovei XV, 1992, 71-96.
- Sanie 2002:** S. Sanie, Descoperiri mărunte de la Bărboș-Galați (I). 1. Un tipar pentru turnare; 2. Fragmente de sticlă policromă, Arheologia Moldovei XXV, 2002, 153-164.
- Sanie 2007:** S. Sanie, Descoperiri mărunte de la Bărboș-Galați (II). Arheologia Moldovei XXX 2007, 297-305.
- Sanie 2011:** S. Sanie, Cetățuia geto-dacică de la Galați-Bărboș. In: (Ed. S. Sanie, T.-E. Marin) Geto-dacii dintre Carpați și Nistrul (sec. II a. Chr. - II p. Chr.) (Iași 2011), 46-161.
- Săulescu 1991:** Gh. Săulescu, Descrierea istorico-geografică a cetăței Caput Bovis (Capul Boului sau Ghertina), a cării ruine se află în apropierea Galațiului, 1837. (Ed.: S. Sanie, V. Cristian) (București 1991).
- Sîrbu 1996:** V. Sîrbu, Dava getică de la Grădiștea, județul Brăila. Monografie arheologică (I) (Brăila 1996).
- Sîrbu et al. 1996:** V. Sîrbu, P. Damian, Em. Alexandrescu, E. Safta, O. Damian, St. Pandrea, Al. Niculescu, Așezări din zona Căscioarele - Greaca - Prundu. Mileniul I î. Hr. - I d. Hr. Observații asupra unor habitate de pe malurile Lacului Greaca (Brăila 1996).
- Sîrbu, Matei, Dupoi 2005:** V. Sîrbu, S. Matei, V. Dupoi, Incinta dacică fortificată de la Pietroasa Mică-Gruiu Dării, com. Pietroasele, jud. Buzău (II) (Buzău 2005).
- Sîrbu et al. 2007:** V. Sîrbu, S.A. Luca, Cr. Roman, S. Purece, D. Diaconescu, N. Cerișer, Vestigiile dacice de la Hunedoara. Grădina Castelului: necropolă și/sau incintă sacră? Dealul Sânpetru: așezarea / The Dacian Vestiges in Hunedoara. Grădina Castelului: necropolis and/or sacred enclosure? Dealul Sânpetru: the settlement (Alba Iulia 2007).
- Sîrbu, Croitoru 2007:** V. Sîrbu, C. Croitoru, Bărboș – 170 ans de recherches archéologiques. In: (Ed. V. Sîrbu)

Proceedings of the International Colloquium "Important Sites from the Pre-Roman and Roman Time on the Lower Danube Valley (4th century BC – 4th century AD)", Galați, 10-12 mai 2007 (= Supplementum Istros, XIV) (Brăila 2007), 13-25.

Sîrbu, Croitoru 2014: V. Sîrbu, C. Croitoru, Barboși: de la dava la castrum / Barboși: de la dava au castrum. Istros XX, 2014, 311-390.

Ştefan 1935-1936: Gh. Ștefan, Nouvelles découvertes dans le „castellum” romain de Bărboși (près de Galați), Dacia V-VI, 1935-1936, 341-349.

Trohani 2005: G. Trohani, Locuirea getică din partea de nord a Popinei Bordușani (com. Bordușani, Jud. Ialomița), I (Târgoviște 2005).

Trohani 2006: G. Trohani, Locuirea getică din partea de nord a Popinei Bordușani (com. Bordușani, Jud. Ialomița), II (Târgoviște 2006).

Țentea, Cleșiu 2006: O. Țentea, S. Cleșiu, Fortificația și necropola romană de la Galați, Cartier „Dunărea”. Raport arheologic. Cercetări Arheologice XIII, 2006, 39-88.

Ursachi 1995: V. Ursachi, Zargidava. Cetatea dacică de la Brad (București 1995).

Ursachi 2011: V. Ursachi, Fortificații dacice pe valea Siretului. In: (Ed. S. Sanie, T.-E. Marin) Geto-dacii dintre Carpați și Nistru (sec. II a. Chr. - II p. Chr.) (Iași 2011), 162-186.

Vulpe, Teodor 2003: R. Vulpe, S. Teodor, Piroboridava. Așezarea geto-dacică de la Poiana (București 2003).

Dr. prof. Valeriu Sîrbu

Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”,
București, România

 0000-0002-6784-641X

e-mail: valeriu_sirbu@yahoo.co.uk